

Kanada'da Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Vergi Teşvik Politikası¹

Yrd. Doç. Dr. İDRİS SARISOY

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü

Özet

Ekonomiye birçok alanda yaptıkları olumlu katkılar nedeniyle küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) çeşitli ayrıcalıklar uygulanmaktadır. Sübvansiyon veya teşvik olarak adlandırılan bu ayrıcalıklardan biri de vergisel alanda olup, çok sayıda gelişmiş ülke tarafından uygulanmaktadır. Bu ülkelerden biri olan Kanada KOBİ'lere araştırma&geliştirme (Ar&Ge) vergi kredisi, indirimli kurumlar vergisi, ihracat gibi alanlarda vergisel teşvikler uygulamaktadır. Ar&Ge harcamaları için uygulanan vergi teşvikleri sayesinde KOBİ'lerin bu alandaki faaliyetleri sürekli olarak artmıştır. KOBİ'lerin bir diğer olumlu katkısı da istihdamdır. Ancak ihracat ve ekonomik büyümeye olan katkıları, Ar&Ge faaliyetleri ve istihdam ile mukayese edildiğinde, oldukça zayıftır.

Anahtar Kelimeler: Kanada KOBİ Tanımı, Kanada Vergi Teşvikleri, KOBİ Vergi Teşviklerinin Amacı

Giriş

Ekonominin en önemli unsurlarından biri olan işletmeler, iktisadi faaliyetlerini geliştirmesi ve büyütmesi için kamu yönetimi bunlara her geçen gün daha fazla ayrıcalıklar sunmaktadır. Özellikle yüksek istihdam sağlayan emek yoğun KOBİ'ler bu konuda başı çekmektedir. Bir taraftan aynı sektörde faaliyet gösteren büyük ölçekli işletmelere (BÖİ) karşı rekabet yarışında geri kalmaları bir taraftan da ülke ekonomisine sağladıkları önemli katkılar, bu işletmelere belli ayrıcalıkların uygulanmasının en önemli gerekçesini oluşturmaktadır. Bu yüzden çoğu ülke az veya çok ekonomi politikala-

rının içine bu işletmelere çeşitli ayrıcalıklar sağlayan (vergi, kredi vb.) unsurları yerleştirmiştir. Bu ayrıcalıklar sayesinde güçlenen ve gelişen KOBİ'ler BÖİ'lerin rakibi olmayıp; onların, tedarikçisi ve tamamlayıcı niteliğindeki özellikleriyle, ülkenin ve BÖİ'lerin uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü artırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerden biri olan ve başarılı bir KOBİ politikası izleyen Kanada, özellikle de başarılı Ar&Ge teşvik politikasıyla, incelemeye değer bir ülkedir. Bu sebeple çalışmada, öncelikle KOBİ'lerin Kanada ekonomisindeki yeri ve önemi, sınıflandırılması; daha sonra da ülkedeki vergi ve vergi teşvik politikasına,

1 Bu çalışma, Prof. Dr. Ömer Faruk Batırel danışmanlığında İdris Sarısoy tarafından hazırlanan "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Sağlanan Vergi Teşvikleri ve Türkiye Uygulaması" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak geliştirilmiştir.

bu teşvik politikası içinde KOBİ'lere sağlanan ayrıcalıklara değinilecektir. Sonuç bölümünde ise çalışmada ortaya çıkan temel düşünceler değerlendirilecektir.

1. KOBİ'lerin Tanımı ve Ülke Ekonomisindeki Önemi

KOBİ sınırları belirlenirken yaygın olarak işletmenin çalışan sayısı, yıllık satış tutarı ve/veya bilanço değeri dikkate alınmaktadır. Ayrıca bu kriterler sektörler arasında (toptan, perakende; tarım, sanayi vb.) da farklılaştırılabilmektedir (Sarıssoy; 2006: 4–42). Bunun amacı bahsi geçen grupların ekonomik yapılarının ve faaliyet hacimlerinin birbirinden çok farklı olmasıdır. Sektörlere göre yapılan farklı KOBİ sınıflaması sayesinde farklı sektörlerde bulunan işletmeler arasında belli bir düzeyde denge sağlama olanağı ortaya çıkar2.

Kanada'da yıllık geliri 50 milyon \$'ın altında ve 500 kişiden daha az çalışanı olan işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca imalat sanayinde 100'den az; hizmet sektöründe de 50'den az çalışanı olan işletmeler küçük ölçekli işletme olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamadaki en küçük birim olan mikro ölçekli işletmeler ise 5 ve daha az çalışanı olan işletmelerdir (Industry Canada, 2009a: 5). Diğer taraftan yıllık geliri 30.000 \$'ın altında olan ve tüzel kişiliği olmayan işletmeler ile kar amacı gütmeyen kurumlar, kamu kurumları, okullar, hastaneler, kooperatifler, bağlı kuruluşlar, finans ve leasing şirketleri KOBİ kapsamında değerlendirilmemektedir (Industry Canada, 2009b: 5).

Ocak 2004'te Kanada Hükümeti, uluslararası rekabetin ve sürdürülebilir ekonomik performansın en iyi şekilde gerçekleştirilmesi için şu beş ekonomik stratejiyi uygulamaya koymuştur (OECD, 2005: 193):

- Beşeri sermayeye yatırım yapılması
- Kanada'ya özgü yeni düşüncelerin oluşturulması ve bunların uygulamaya geçirilmesi
- Kanada'da işletmeler için iş yapmanın kolaylaştırılması
- Bölgesel ve sektörel gelişmelere öncelik verilmesi
- Yatırım ve ticaretin geliştirilmesi

Bu ekonomik stratejilerin uygulamada başarılı olabilmesinde KOBİ'lerin rolü büyüktür. Çünkü bu işletmeler ülke ekonomisine her bakımdan çok önemli

katkıları yapmaktadır. Bu sebeple hükümet KOBİ'lerin iş ortamlarını kolaylaştırıcı politikalar izlemiştir. Bunun en önemli göstergelerinden biri vergisel alanda görülmektedir.

2007 yılı verilerine göre Kanada'da yaklaşık 1,6 milyon KOBİ vardır ve bunların önemli bir bölümü (%99,5) küçük ölçekli işletmelerden (100'den az çalışanı olan), çok azı (7.196) da orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. KOBİ'lerin, bölgesel ve sektörel dağılımına baktığımızda, yaklaşık %57'sinin Ontario ve Quebec eyaletlerinde; %85'inin hizmet, kalan kısmı da üretim sektöründe faaliyet göstermektedir. Serbest meslek hizmetleri ve tarım alanında faaliyet gösteren işletmeler genellikle kendi işlerinde çalışan veya mikro işletme grubunu oluşturmada, diğer bir ifadeyle istihdama çok az katkı yapmaktadırlar. Üretim, perakende, toptancılık, konaklama ve yemek hizmetleri alanında faaliyet gösteren işletmeler daha büyük kategorideki işletmelerden oluşmaktadır (Industry Canada, 2009b: 7–9).

KOBİ'ler, istihdama çok önemli bir katkı yapmaktadır. 2008 yılı verilerine göre toplam istihdamın %64'ü KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiş olup; bunun 5,2 milyon ile toplam istihdamın %48'ini küçük ölçekli, 1,7 milyon ile toplam istihdamın %16'sı da orta ölçekli işletmeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu haliyle küçük ölçekli işletmeler ekonomideki en önemli istihdam kaynağını oluşturmaktadırlar. Diğer taraftan küçük ölçekli işletmeler tarafından gerçekleştirilen istihdamın 2/3'ünden fazlası sağlık, inşaat/yapı, ormancılık, konaklama ve yiyecek sektörlerindedir (Industry Canada, 2009a: 16–17).

Kanada'da ihracatın iktisadi büyümeye ve istihdama çok önemli katkıları vardır. 2004 yılındaki ihracat GSYH'sının %40'ına ulaşmıştır. Ayrıca 1993 – 2002 yılları arasında ihracat iki kattan daha fazla artmıştır. İhracatın ekonomiye yaptığı bu önemli katkı istihdamda da kendisini göstermektedir. Buna göre toplam istihdamın yaklaşık 1/3'ü ihracatçı işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan ihracatın işletmelere sağladığı çok sayıda avantaj (büyüme, pazar çeşitliliği, gelir artışı vb.), onların bu alana olan ilgilerini artırmıştır. İhracat yapan işletmelerin yaklaşık %97'si KOBİ'lerden (2002 yılı verile-

2 Sadece KOBİ'lerin yararlanabileceği özel teşviklerin uygulandığı dönemde bu sınırlama son derece önemlidir. Örneğin, toptancı grubunda faaliyette bulunan bir KOBİ, özelliği gereği yüksek ciro elde etmesine nedeniyle bu sınıfta değerlendirilmiyorsa, piyasada dezavantajlı duruma düşecektir.

rine göre %84'ü küçük, %13'ü orta ölçekli) oluşmaktadır. 2004 yılı verilerine göre KOBİ'lerin %8'i 44 milyar \$'lık ihracat gerçekleştirmişlerdir. (Orser ve Carrington, 2006: 1 ve Halabisky, 2005: 3). 2005 yılı verilerine göre ise, %20'si küçük ölçekli, %14'ü de orta ölçekli işletmeler olmak üzere, toplam ihracatın %34'ü KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. 2002 yılında aynı oran %36 olarak gerçekleşmiştir. Ancak diğer bazı OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında (İspanya %66, Danimarka %62, Hollanda %55, Macaristan %50, Finlandiya %50) Kanada KOBİ'lerinin ülke ihracatına yaptıkları katkının oldukça düşük olduğunu söyleyebiliriz (Fisher, 2010: 19 ve Halabisky, Lee ve Parsley, 2005: 12).

Kanada'da, işletmelerin ölçek büyüklüğüne göre GSYH'ye yaptığı katkıları gösteren bir veri mevcut değildir. British Columbia İstatistik Kurumu tarafından geliştirilen bir metotla gelir esaslı GSYH'ye küçük ölçekli işletmelerin yaptıkları katkılar hesaplanmıştır. Buna göre 1993 – 2007 yılları arasında yapılan hesaplamada, küçük ölçekli işletmelerin GSYH'ye katkısı yıllar itibarıyla değişse de çok önemli bir fark ortaya çıkmamıştır. 1993 yılında %25 olan küçük ölçekli işletmelerin GSYH'ye katkısı 1995 yılında %27, 2000 yılında %23, 2007 yılında da %26 olarak gerçekleşmiştir (Industry Canada, 2009a: 27–28 ve Industry Canada, 2008: 26–27).

Kanada teknolojik yenilikler sağlayan yatırımları son derece önemsemektedir. Çünkü teknolojik üstünlük uluslararası piyasalarda diğer ülkelere/işletmelere karşı ülkenin/işletmelerin rekabet gücünü artırmaktadır. Bu sebeple işletmelerin Ar&Ge yatırımları desteklenmektedir. İşletmelerin Ar&Ge harcama tutarları teknolojik yenilik çalışmalarının mukayesesinde ve bu faaliyetlerin desteklenmesinde kullanılan en önemli göstergedir.

Aslında işletmelerin, özellikle de KOBİ'lerin, Ar&Ge harcamalarını tespit etmek kolay değildir. Bu harcamalar anket ve işletmelerin Ar&Ge vergi kredileri ile beyan ettikleri vergi kayıtları aracılığıyla tespit edilebilmektedir. 2005 yılı verilerine göre 19.087 işletme tarafından (16.886'sı küçük, 1668'i orta ölçekli) toplam 15.791 milyon \$ Ar&Ge harcaması gerçekleştirilmiştir. Bu harcamaların 3.984 milyon \$'ı küçük (%25), 2.583 milyon \$'ı da orta ölçekli (%17) işletmeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Diğer bir ifadeyle toplam Ar&Ge harcamalarının %42'si KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir (Industry Canada, 2009a: 39–40). Önceki yıllara baktığımızda hem Ar&Ge faaliyetinde bulunan işletme sayısının hem de harcama

tutarının arttığı görülmektedir. Buna göre 2000 yılında toplam harcama tutarı 11.449 milyon \$, işletme sayısı 7.896; 2001 yılında harcama tutarı 13.179 milyon \$, işletme sayısı 8.893; 2002 yılında harcama tutarı 12.383 milyon \$, işletme sayısı 8.892; 2003'te harcama tutarı 13.393 milyon \$, işletme sayısı 12.272 olarak gerçekleşmiştir. KOBİ'lerin bu harcamalar içindeki payı aynı yıllar için sırasıyla %31 (%17 küçük, %14 orta), %36 (%20 küçük, %16 orta), %40 (%22 küçük, %18 orta), %41 (%24 küçük, %17 orta) olarak gerçekleşmiştir (Industry Canada, 2003: 34–35; Industry Canada, 2004: 35–36; Industry Canada, 2006: 34–35 ve Industry Canada, 2008: 38–39).

2. Kanada'da Genel Olarak Vergi Politikası

Ülkede vergiler üç düzeyde uygulanmaktadır. Bunlar federal, eyalet ve belediyedir. Kurumlar vergisi eyalet ve federal düzeyde alınırken, belediye vergileri, genellikle gayrimenkul üzerinden alınan vergilerle sınırlıdır (Invest In Canada, 2009: 1).

Federal kurumlar vergisi 2008 yılında %19,5, 2009 yılında da %19 olarak uygulanmıştır. Bu oran 2010 yılında %18 olarak uygulanacaktır. Kurumlar vergisi oranındaki bu düşüşün 2012 yılına kadar devam etmesi ve oranın %15'e indirilmesi planlanmaktadır. Bu haliyle Kanada G7 ülkeleri içinde en düşük kurumlar vergisi uygulayan ülke olacaktır. Federal hükümetin amacı federal ve eyalet kurumlar vergisi birleştirildiğinde 2012 yılındaki oranı %25 olarak gerçekleştirmektir. Böylece ABD'den yaklaşık %15 daha düşük bir vergi oranı uygulamış olacaktır (Invest In Canada, 2009: 1–2).

1990 – 2000 yılları arasında Kanada'da vergisel bakımdan en önemli sorun vergi yükünün yüksek olmasıdır. Bu sebeple vergi reformuna yönelik politikalar esas olarak bu yükün azaltılmasına yöneltilmiştir. Bu bağlamda 1995 yılında %35,6 olan vergi yükü 2005 yılında %33,4'e kadar indirilmiştir (Bibbee, 2008: 5–8). Diğer çoğu OECD ülkesinde olanın aksine, Kanada'da toplam vergi gelirlerinde gelir vergisinin payı (2001'de %35; 2007'de federal %47, eyalet %24,6) en yüksektir (OECD, 2004: 17 – 18 ve 50, Bibbee, 2008: 34).

Ocak 2000'de hükümet, aşamalı olarak, Beş Yıllık Vergi İndirim Planını uygulayacağını belirtmiştir. Bu plan kapsamında 5 yıl içinde toplam 100 milyar \$'lık vergi indiriminin yapılacağı belirtilmiştir. Bu vergi indirimi Kanada tarihindeki en büyük indirimdir. Vergi indirimlerinin önemli bir bölümü (yaklaşık ¾'ü), kişisel gelir vergisinin düşürülmesi yoluyla, bireyleri ve aileleri hedef almıştır. Bununla birlikte kurumlar ver-

gisinde de önemli indirimler gerçekleşmiştir. 2000 yılında %43,2 olan normal kurumlar vergisi, aşamalı olarak, oranı 2006 yılında %31,9 indirilmiştir. 2000 yılında üretim ve işleme (Manufacturing ve Processing) kârları için uygulanan %34,8'lik kurumlar vergisi oranı, aşamalı olarak, 2006 yılında %31,6'ya indirilmiştir. 2000 yılında vergi yükünün hafifletilmesine yönelik bir diğer çalışma ise 2003 yılından itibaren aşamalı olarak kârlar üzerinden alınan federal sermaye vergisi ve finansal enstrümanlar üzerinden alınan sermaye vergisinin kaldırılmasıdır (OECD, 2004: 51 ve 54 – 55).

Eyaletler düzeyinde, üretim, madencilik gaz ve petrol sektöründe faaliyet gösteren büyük ölçekli işletmeler dışında kalan diğer büyük ölçekli işletmeler için 2006 yılından itibaren uygulanan kurumlar vergisi oranı %8 ile %17 arasındadır (Wilson, 2003: 123).

Ülkede Ar&Ge faaliyetlerine, işletmelere ve ülkeye sağladığı avantajlar nedeniyle çok önem verilmektedir. Vergi teşvikleri bir işletme tarafından yapılan temel araştırmalara ve deneysel gelişmelere, yani nitelikli Ar&Ge çalışmaları için uygulanmaktadır. Nitelikli Ar&Ge çalışmaları mühendislik, tasarım, veri toplama, deneysel veya bilgisayar programı faaliyetlerini kapsamaktadır. Diğer taraftan piyasa araştırmaları, satış destekleri, rutin testler/deneyler ve veri toplama işi, ticari üretim, sosyal bilimlerle veya beşeri kaynaklarla ilgili araştırmalar, maden arama, maden keşfi veya kazısı faaliyetleri için vergi teşviki uygulanmaktadır (Gregory ve Botha, 2003: 2–3).

3. KOBİ'lere Yönelik Vergi Teşviklerinin Genel Gereğesi

Evensel olarak KOBİ'lerin genel ekonomi içinde yürüttükleri faaliyetlerinde daha fazla başarı (ihracat, yenilik vb.) elde edebilmeleri veya elde ettikleri başarıları sürdürebilmeleri için bu işletmeler lehine bazı ayrıcalıkların uygulanması gerektiği kabul edilmektedir. Bu ayrıcalıklardan biri de vergiler olup, KOBİ'ler lehine bunları uygulamanın birkaç gereğesi vardır (OECD, 2009: 100–101). Bu düşüncede olanlar tarafından haklı olduğu savunulan gereğeler şunlardır (Freedman ve Ward, 2000: 14–15):

a) Piyasada ortaya çıkan krizde küçük ölçekteki firmalar olumsuz etkilenmektedir. Bu işletmeler her dönemde finansman güçlüğü içindedirler. Kriz döneminde büyük ölçekli işletmelerin oluşturduğu tekel yapıları sayesinde piyasadaki güçlüklerin üzerinden gelmeğe çalışırlar. Bu sebeple küçük ölçekteki işletmelerin yatırımlarını destekleyici nitelikte genel bir vergi indirimi yapılması gerekir.

b) Zararlar KOBİ'leri diğer işletmelerden daha çok etkilemektedir. Vergiler, vergiye tabi kârlar üzerinden hemen ödenmektedir. Oysa zarar durumunda, zararın indirilebilmesi için, işletme yeterli miktarda kâr elde edinceye kadar beklenmektedir. Eski işletmeler oluşabilecek zararlarını yeni yatırımlardan hemen indirebilirler. Yeni kurulan işletmeler için bu çok önemli bir sorun olmaktadır. Aynı durum riski yüksek yatırımlar için de geçerlidir. Bu sebeple yeni işletmelerin yatırım harcamalarını veya bu işletmelerin yüksek büyüme dönemlerini destekleyecek nitelikte ayrıcalıklar uygulanmalıdır.

c) Küçük ölçekteki işletmelerin ekonomi için meydana getirecekleri çeşitli faydalar nedeniyle bu işletmelerin devlet politikalarıyla desteklenmesi gerekir.

d) Küçük ölçekte olmanın dezavantajları belli araçlar yardımıyla bertaraf edilmelidir.

Diğer taraftan yukarıda belirtilen gereğelerle küçük ölçekteki işletmelere vergisel ayrıcalıklar uygulanması gerektiğini savunanların aksine, böyle bir uygulamanın önemli sorunlar meydana getireceği düşüncesinde olanlar da vardır. Bu olumsuzluklar şunlardır (Freedman ve Ward, 2000: 15–16):

a) Büyüyen ve istihdama katkı yapan işletmeler arasında bir ayırım yapılması gerekmektedir. Oysa politikacılar genellikle küçük ölçekteki işletmelerle ilgili konuştuklarında tüm küçük ölçekteki işletmeleri kasetmektedirler. İşletmeler bu vergi indirimi ve muafiyetinden yararlanmak için yeniden örgütlenmek suretiyle ölçek yapılarını bu teşvikleri alacak duruma getirirler. Vergi teşvik faaliyetleri vergiden kaçınma, dolayısıyla vergi gelir kaybıyla neticelenir.

b) Vergi muafiyet ve indirimleri küçük ölçekteki işletmelerin temel yapısını (işletmenin organizasyon yapısını, harcama şekillerindeki ticari kararlarını vb.) etkileyebilir. Eğer teşvikler belli eşğin altındaki işletmelerle sınırlandırılmış ise, ekonomik büyüme engellenmiş olur. Bununla birlikte küçük ölçekteki işletmelere verilen çok sayıdaki teşvikin karmaşıklığı nedeniyle, işletmelerin basit ve doğal sistem ile vergilendirilmesinin daha önemli olduğu tartışmalı bir konudur.

c) Küçük ölçekteki işletmelere verilen vergi teşvikleri ve vergi indirimleri piyasa ile çelişir ve küçük ölçekteki işletmelere tahsis edilen kaynaklar daha az etkin olursa, vergi teşvik uygulamaları ekonomik verimsizlikle sonuçlanır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, KOBİ'lere yönelik vergi teşvikinin faydalarla birlikte ortaya çıkabilecek

çeşitli sakıncaları da vardır. Ancak bazı ülkeler söz konusu sakıncaları bir kenara bırakmak suretiyle KOBİ'ler için vergisel ayrıcalıklar uygulamaktadır. Bu ülkelerde KOBİ'lerin ekonomiye olan katkısı daha önemlidir ve bu işletmelere yönelik vergisel ayrıcalığın sebebi bu gerekçeye dayanmaktadır. KOBİ'lerin zayıf duruma düşmesi, ekonomiyi çok derinden etkileyebilir. Vergi teşvikleriyle oluşan maliyetten daha yüksek kayıplar ortaya çıkabilir (Sarısoy, 2006: 72).

4. KOBİ'lere Sağlanan Vergi Teşvikleri

Yukarıda genel çerçevesi belirtilen Kanada'daki vergi reformunda hedef grup aileler ve gerçek kişilerdir. Ancak bu reformlarla, özellikle de küçük işletmeler lehine, KOBİ'ler için kayda değer vergi teşvikleri sunulmuştur. Bunlardan en önemlileri kurumlar vergisi için Küçük ölçekli işletmelere ayrı bir tarife uygulanmasıdır (Sarısoy, 2006: 103). Buna göre 2006 yılında %18,5 olarak uygulanacak kurumlar vergisi oranı, 2012 yılında %16,4'e indirilmesi (federal+eyalet ağırlıklı ortalama) planlanmaktadır (Bibbee, 2008: 15).

Kanada'da işletmelerin geliri üzerinden hem federal hem de eyaletler düzeyinde gelir ve kurumlar vergisi alınmaktadır. 2000 yılında federal seviyedeki gelir vergisi oranı %28 ve eyalet gelir vergisi ise %14 idi. Ancak daha sonra bu oranlar aşamalı olarak indirilmiştir. Federal vergi oranı indirilerek üretim ve işleme kârları için %22,12 (ek vergiler de dahil) olarak uygulanmaktadır. Ayrıca Küçük ölçekli işletmelerin ilk 200.000 \$'lık gelirleri %13,12 (ek vergiler de dahil) oranında federal vergi ile vergilendirilmektedir. 200.000 \$'lık gelir miktarı 2003 yılında 300.000 \$'a çıkarılmıştır. Çoğu eyalette Küçük ölçekli işletmelerin gelirleri üzerindeki vergi oranlarını indirmiştir. Buna karşın bazı eyaletlerde üretim ve işleme vergi oranları indirilmiştir (OECD, 2004: 53 – 54). Eyaletler düzeyinde 2005 yılına kadar ortalama kurumlar vergisi oranı yaklaşık %14'ten %10'a kadar gerilemiştir (Chen, Lee ve Mintz, 2002: 32). 2006 yılı uygulamalarına göre bu oran daha da düşmüştür (Wilson, 2003: 123).

Birçok ülkede olduğu gibi Kanada'da da yatırımlar için sunulan vergi kredisi teşviki kullanılmaktadır. Atlantik bölgesindeki belli nitelikteki yatırımlar, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ilişkin vergi kredisi teşvikleri mevcuttur. Belli nitelikteki Küçük Ölçekli İşletme yatırımları üzerindeki sermaye kazançları gelirlerini başka bir Küçük Ölçekli İşletmeye yeniden yatırıldığında vergiden muafır (Chen, Lee ve Mintz, 2002: 24 – 34).

Belli niteliklere sahip küçük ölçekli anonim şirket hisselerinden bireylerin elde ettikleri sermaye kazançlarından 500.000 Kanada \$'lık bölümü kurumlar vergisinden muafır. Ayrıca KOBİ'lere sermaye desteği veren İşçiler tarafından oluşturulan Risk Sermayesi Anonim Şirketlerinde pay sahibi olan gerçek kişiler (**Labour-Sponsored Venture Capital Corporations – LSVCCS**) her yıl yaptıkları yatırımın ilk 5.000 Kanada \$'lık miktarı için, eyalet vergi kredisinin yanı sıra, %15 federal vergi kredisi alırlar (Chen, Lee ve Mintz, 2002: 19).

Kanada'da, özellikle küçük ölçekli işletmelerin, belli miktardaki satış tutarı KDV'den muafır. Buna göre (1998 yılı uygulamasına göre) satış tutarı 30.000 Kanada \$'ına kadar olan tutar %7'lik KDV'den muafır. Diğer taraftan emlak vergisi de yoktur (Chen, Lee ve Mintz, 2002: 19–21).

Ar&Ge vergi teşvikleri hem federal düzeyde hem de eyalet düzeyinde uygulanmaktadır. Federal düzeyde verilen Ar&Ge vergi teşviki Ar&Ge harcama miktarının %20'si kadardır. Ar&Ge vergi teşviki uygulamasında Ar&Ge faaliyetinde bulunan bir işletme, izin verilen sınırlar içindeki indirim hakkını federal düzeydeki vergi yükümlülüğünden indirilmesini talep edebilir. Eğer mevcut federal vergi yükümlülüğü bu indirim için yetersiz ise, bu indirim tutarını 3 yıl geriye ve sonraki 10 yıla yayabilir. Ar&Ge çalışmalarıyla ilgili varlıkların en az %90'ı Ar&Ge çalışması için kullanıldığında, bu sermaye harcamaları için anında %100 vergi muafiyeti veya amortisman indirimi uygulanmaktadır. Eğer bir işletmenin en az %50 veya daha fazlasına yerli ortaklar sahip, küçük ölçekli ise bu işletmeye %20'ye ilaveten %15 ilave Ar&Ge vergi teşvik kredisi verilmektedir. Burada indirim konu yapılabilecek Ar&Ge harcama tutarı en fazla 3 milyon \$'dır. Yerel düzeydeki Ar&Ge vergi teşvikleri federal teşvik programıyla birlikte kullanılmaktadır. Eyalet Ar&Ge vergi teşvikleri gelişmiş indirimden bu harcamaların tamamen yapan işletmeye ödenmesine kadar bir takım uygulamalardan ibarettir (Gregory ve Botha, 2003: 2–3). Hem eyalet hem de federal düzeyde uygulanan bu teşvik sayesinde vergi sonrası her bir dolarlık Ar&Ge harcamasının 50 Cent'i karşılanmaktadır (Invest In Canada, 2009: 1). Bu uygulamalarla Kanada OECD ülkeleri içinde Ar&Ge faaliyetleri için en çok vergisel destek veren ülkedir (Bibbee, 2008: 18)

İhracat pazarlarını geliştirme gayretinde olan küçük ölçekli işletmeler için federal hükümetin önemli vergi desteği vardır. Bu destekler Küçük ölçekli işletmelerin

bilimsel araştırma ve deneysel çalışmaları için vergi kredileri ile teşvik edilmektedir. Bunlar, işletmelerin ihracatı geliştirmek için verilecek vergi teşviklerinde ihracat pazarlarının geliştirilmesine ve araştırma maliyetlerinin karşılanmasına yönelik vergi indirimleridir (Industry Canada, 2003: 8).

Sonuç

Ülke ekonomisine yaptıkları katkılar nedeniyle KOBİ'lere, büyük ölçekli işletmelere uygulanmayan, bir takım ayrıcalıklar uygulanmaktadır. Ayrıcalıklar, eleştirilere rağmen, bu işletmelerin geliştirilmesi ve faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için çoğu ülkede az veya çok uygulanmaktadır. Bu ülkelerden biri de Kanada'dadır.

Genel olarak yıllık geliri 50 milyon \$'dan, çalışan sayısı da 500'den az olan işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. KOBİ'lerin ülke ekonomisine en önemli katkıları istihdam yoluyla gerçekleşmektedir. Ekonomik büyümenin temel dinamiklerinden olan Ar&Ge faaliyetleri içinde KOBİ'lerin, özellikle de küçük ölçekli işletmelerin payı önemlidir. 1993 yılından bu tarafa KOBİ'lerin, KOBİ'lerin içinde de küçük ölçekli işletmelerin payı sürekli artmaktadır. Bunun nedeni ülkede Ar&Ge harcamaları için sağlanan önemli vergi teşvikleridir. Vergi sonrası her 1 \$'lık Ar&Ge harcamasının 50 Cent'i bu teşvikler sayesinde karşılanmaktadır. Bu durum işletmelerin Ar&Ge faaliyetlerine olan ilgilerini artırmaktadır. Bu ilgi sayesinde ülkedeki Ar&Ge harcamalarında da önemli artışlar gerçekleşmiştir.

Kanada'da vergisel alanda KOBİ'lere sağlanan bir diğer avantaj da normal orandan daha düşük kurumlar vergisi oranı uygulamasıdır. Burada amaç bu işletmelerin aynı sektörde faaliyet gösteren büyük ölçekli işletmelere karşı rekabet yarışında geri kalmasını önlemektir.

Vergi ve diğer teşviklere rağmen ülkedeki KOBİ'lerin ihracatları, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Bunun anlamı KOBİ'lerin uluslararası pazarlarda yeterli rekabet gücüne ulaşamamış olmalarıdır. Aynı şekilde, istihdam ve Ar&Ge faaliyetleri ile mukayese edildiğinde, KOBİ'lerin GSYH'ye yönelik katkısı da zayıftır.

Kanada'da KOBİ'lere uygulanan vergi teşvikleri etkisini en çok Ar&Ge faaliyetlerinde kendisini göstermektedir. Genellikle KOBİ'lerin emek yoğun olmalarının sonucu olarak istihdama da önemli katkılar yapmaktadırlar. Ancak KOBİ'lerin istihdam ve Ar&Ge'deki bu başarıları dış ticaret (ihracat) ve milli

gelirde de aynı şekilde gerçekleşmemektedir. Bu sebeple KOBİ'lerin uluslararası rekabet gücünü geliştirici ve verimliliklerini artırıcı politikalar geliştirilmesi bu işletmelerin ihracata ve ekonomik büyüme olan katkılarının artacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

1. Bibbee, Alexandra, (2008); Tax Reform for Efficiency and Fairness in Canada Economics Department Working Paper No. 631, [http://www.oilis.oecd.org/oilis/2008doc.nsf/LinkTo/NT000036B6/\\$FILE/JT03249531.PDF](http://www.oilis.oecd.org/oilis/2008doc.nsf/LinkTo/NT000036B6/$FILE/JT03249531.PDF), (Erişim Tarihi: 08.04.2010).
2. Chen, Duanjie, Frank C. LEE ve Jack MINTZ, (2002); Taxation, SMEs and Entrepreneurship. [http://www.oilis.oecd.org/oilis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/2137ebc4eaa738a5c1256c10004e37ec/\\$FILE/JT00130282.PDF](http://www.oilis.oecd.org/oilis/2002doc.nsf/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/2137ebc4eaa738a5c1256c10004e37ec/$FILE/JT00130282.PDF), (Erişim Tarihi: 30.08.2005).
3. Fisher, Eileen ve diğerleri, (2010); The State of Entrepreneurship in Canada, Small Business and Tourism Branch Industry Canada, [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/SECEEC_eng.pdf/\\$file/SEC-EEC_eng.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/SECEEC_eng.pdf/$file/SEC-EEC_eng.pdf), (Erişim Tarihi: 10.04.2010).
4. Freedman, Judith ve J. WARD, (May 2000); "United Kingdom: Taxation of Small and Medium-Sized Enterprises", European Taxation, http://online2.ibfd.org/journal_trial/docs/pdf/et/2000/issue05/et050002.pdf, (22.05.2006).
5. Gregory, Adrian ve Anne-Maré BOTHER, (2003); Tax Incentives – A Way to Stimulate R&D and Innovation, Pricewaterhouse Coopers, London, http://www.pricewaterhousecoopers.co.uk/gx/eng/insol/publ/ipvalue/pwc_12.pdf, (Erişim Tarihi: 15.05.2006).
6. Halabisky, David, (2005) Exporting Matters: Job Creation Performance of Exporters 1993 – 2002, Small Business Policy Branch – Industry Canada, [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/HighGrowthExporters_Eng.pdf/\\$FILE/HighGrowthExporters_Eng.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/HighGrowthExporters_Eng.pdf/$FILE/HighGrowthExporters_Eng.pdf), (Erişim Tarihi: 09.04.2010).
7. Halabisky, David, Byron LEE ve Chris PARSELEY, (2005); Small Business Exporters: A Canadian Profile, Industry Canada, [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/Profile_Small_Business_Exporters_Eng.pdf/\\$FILE/Profile_Small_Business_Exporters_Eng.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/Profile_Small_Business_Exporters_Eng.pdf/$FILE/Profile_Small_Business_Exporters_Eng.pdf), (Erişim Tarihi: 10.04.2010).
8. Industry Canada, (2003); Key Small Business

Statistics, http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/eng/h_rd02373.html, (Erişim Tarihi: 10.04.2010).

9. Industry Canada, (2003); Small Business Research and Policy, International Business, <http://strategis.ic.gc.ca/epic/internet/insbrp-rppe.nsf/en/rd00525e.html>, (Erişim Tarihi: 02.08.2005).

10. Industry Canada, (2004); Key Small Business Statistics, [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBSApril2004FINAL.pdf/\\$FILE/KSBSApril2004FINAL.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBSApril2004FINAL.pdf/$FILE/KSBSApril2004FINAL.pdf), (Erişim Tarihi: 10.04.2010).

11. Industry Canada, (2006); Key Small Business Statistics, [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS_Jan2006_Eng.pdf/\\$FILE/KSBS_Jan2006_Eng.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS_Jan2006_Eng.pdf/$FILE/KSBS_Jan2006_Eng.pdf), (Erişim Tarihi: 10.04.2010).

12. Industry Canada, (2008); Key Small Business Statistics, [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS_July2008_Eng.pdf/\\$FILE/KSBS_July2008_Eng.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS_July2008_Eng.pdf/$FILE/KSBS_July2008_Eng.pdf), (Erişim Tarihi: 10.04.2010).

13. Industry Canada, (2009a); Key Small Business Statistics, [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS-PSRPE_July-Juillet2009_eng.pdf/\\$FILE/KSBS-PSRPE_July-Juillet2009_eng.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS-PSRPE_July-Juillet2009_eng.pdf/$FILE/KSBS-PSRPE_July-Juillet2009_eng.pdf), (Erişim Tarihi: 02.04.2010).

14. Industry Canada, (2009b); Key Small Business Financing Statistics, [http://www.sme-fdi.gc.ca/eic/site/sme_fdi-prf_pme.nsf/vwapj/KSBFS-PSFPE_Dec2009_eng.pdf/\\$FILE/KSBFS-PSFPE_Dec2009_eng.pdf](http://www.sme-fdi.gc.ca/eic/site/sme_fdi-prf_pme.nsf/vwapj/KSBFS-PSFPE_Dec2009_eng.pdf/$FILE/KSBFS-PSFPE_Dec2009_eng.pdf), (Erişim Tarihi: 02.04.2010).

15. Invest in Canada, (2009); The Advantages of Doing Research in Canada 2008-09: An Overview of Research and Development Tax Incentives, <http://investincanada.gc.ca/download/602.pdf>, (Erişim Tarihi:

07.04.2010).

16. OECD, (2004); Recent Tax Policy Trends and Reforms in OCED Countries, <http://213.253.134.29/oecd/pdfs/browseit/2304041E.PDF>, (Erişim Tarihi: 01.05.2006).

17. OECD, (2005); SME and Entrepreneurship Outlook, <http://213.253.134.29/oecd/pdfs/browseit/8505011E.PDF>, (Erişim Tarihi: 04.08.2005).

18. Orser, Barbara ve Christine CARRINGTON, (2006); Exporter SMEs, [http://www.sme-fdi.gc.ca/eic/site/sme_fdi-prf_pme.nsf/vwapj/ExporterSMEs-Profile_Eng.pdf/\\$file/ExporterSMEsProfile_Eng.pdf](http://www.sme-fdi.gc.ca/eic/site/sme_fdi-prf_pme.nsf/vwapj/ExporterSMEs-Profile_Eng.pdf/$file/ExporterSMEsProfile_Eng.pdf), (Erişim Tarihi: 02.04.2010).

19. OECD, (2009); Taxation of SMEs: Key Issues and Policy Considerations, OECD Tax Policy Studies <http://lysander.sourceoecd.org/vl=518411/cl=24/nw=1/rpsv/cgi-bin/fulltextew.pl?prpsv=/ij/oecdthemes/99980169/v2009n5/s1/p11.idx>, (Erişim Tarihi: 12.01.2010).

20. Sarısoy, İdris, (2006); Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Sağlanan Vergi Teşvikleri ve Türkiye Uygulaması, Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi).

21. Sarısoy, İdris, (2008); Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Vergi Teşvik Politikası, İstanbul: İTO, Yayın No: 2008 – 23, http://www.ito.org.tr/wps/PA_DocGen/DisplayPDF?aksno=5766&bas-yil=2008, (Erişim Tarihi: 10.02.2009).

22. Wilson, Thomas A., (2003); “An evaluation of business taxes in Canada”, Tax Reform in Canada: Our Path to Greater Prosperity, içinde, http://epe.lac-bac.gc.ca/100/200/300/fraser/tax_reform_in_canada/06AnEvaluationofBusinessTaxesinCanada.pdf,